

การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาด้วยการจัดการเรียนรู้
ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

A study of Achievement Buddhism by According to
Sangahavatthu 4 of Secondary in grade 3

¹พระวิทยา ขนชัยภูมิ

Pha Witthaya Khonchaiyaphum

²ธนกฤต รชตะศิริกุล

Thanakit Ratchasirakul

คณะครุศาสตร์, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Faculty of Education, Mahachulalongkornrajavidyalaya University

¹Corresponding Author, Email: wittamcu1990@hotmail.com

Received December 1, 2022; Revised December 30, 2022; Accepted: December 30, 2022

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาลักษณะสัมฤทธิ์วิชาพระพุทธศาสนาด้วยการจัดการเรียนรู้ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และ (2) เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์วิชาพระพุทธศาสนาด้วยการจัดการเรียนรู้ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 โรงเรียนมัธยมวัดดาวคอง เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) จำนวน 25 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้การจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาด้วยการจัดการเรียนรู้ตามหลักสังคหวัตถุ 4 แบบประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (\bar{x}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และผลสัมฤทธิ์แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน โดยการทดสอบหาค่าที่แบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test dependent)

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยการจัดการเรียนรู้ตามหลักสังคหวัตถุ 4 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน แสดงว่า นักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ตามหลักสังคหวัตถุ 4 มีคะแนนก่อนเรียนร้อยละ 47.40 คะแนนหลังเรียนร้อยละ 89.20 และคะแนนผลต่างคิดเป็นร้อยละ 41.80

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน; พระพุทธศาสนา; สังคหวัตถุ 4

ABSTRACT

This research used A study of Achievement Buddhism by According to Sangahavatthu 4 of Secondary in grade 3 and to compare A study of Achievement Buddhism by According to Sangahavatthu 4 of Secondary in grade 3 The sample used in the research were students in grade 3/1. who are studying in the first semester of the academic year 2022 Mattayom Wat Daokanong School, Thonburi District, Bangkok Purposive sampling 25 people Research tools are learning management plan for teaching and learning in Buddhism subjects by learning management according to the principle of Sangahavatthu 4 Assessment form for learning achievement in Buddhism subject Statistics were used to analyze mean (\bar{X}), standard deviation (S.D.) and test achievement before and after learning. by t-test dependent

From the study, the results were found as follows:

1.Pre-and Post-School Achievement of Mathayomsuksa 3/1 Students on Buddhist Principles by managing learning according to Sangahavatthu 4 after school is higher than before shows that students who learn by learning management according to Sangahavatthu 4 There were 47.40 percent of pre-school scores, 89.20 percent of after-school scores, and 41.80 percent difference scores.

2. Comparison results Achievement of Mathayomsuksa 3/1 Students on Buddhist Principles by managing learning according to Sangahavatthu 4 after school is higher than before Statistically significant at the .05 level.

Keywords: Learning achievement; Buddhism; Sangahavatthu 4

บทนำ

ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของวิกฤต COVID-19 ครั้งนี้เป็นโอกาสสำคัญในการจัดการศึกษาตามวิถี New Normal ซึ่งเป็นการปรับเปลี่ยนแนวคิดครั้งใหญ่ที่ต้องสอดคล้องและเชื่อมโยงกับการเรียนรู้ของนักเรียนโดยการปรับรูปแบบการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสถานการณ์โควิด-19 และเป็นการสื่อสารให้ผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนทราบ เพิ่มความยืดหยุ่นของโครงสร้างเวลาเรียนรู้และความหลากหลายของรูปแบบการเรียนรู้ของครู การออกแบบหน่วยการเรียนรู้และสอนอย่างมีแผนที่เหมาะสมรวมถึงการยกระดับการประเมินเพื่อการพัฒนาเพื่อไม่ให้นักเรียนเสียโอกาสพัฒนาความรู้และทักษะ แม้ไม่มีโควิด-19 ระบบการศึกษาไทยก็กำลังเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาจากปัจจัยขับเคลื่อนจำนวนมาก ทั้งด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม เป็นโครงสร้างประชากรที่เปลี่ยนแปลง ด้านเทคโนโลยี Disruptive Technology ที่ทำให้ทักษะที่เป็นความต้องการเปลี่ยนไป และด้านการเมือง การปกครอง เป็นการดำเนินนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ เป็นต้น โควิด-19 เป็นตัวเร่งปฏิกิริยาที่ทำให้การเปลี่ยนแปลงที่รอทำอยู่ให้เกิดขึ้นเร็วขึ้น ถือว่าเป็นการนำเทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้มาใช้ในวงกว้างยิ่งขึ้น ฉะนั้นด้วยการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในยุคปัจจุบัน ทั้งครูและนักเรียนต้องพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบกระบวนการจัดการเรียนการสอนโดยเฉพาะครูถูกสังคมศึกษาคาดหวังให้เปลี่ยนแปลงบทบาทเพื่อขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนาศักยภาพของนักเรียนให้เป็นบุคคลแห่งศตวรรษที่ 21 ครูจำเป็นต้องมีนวัตกรรมทางการศึกษา มีทักษะการสอนที่ทันสมัย มีเทคนิคการสอนสมัยใหม่ ตลอดจนทัศนคติของตนเองต่อการเรียนการสอนที่สามารถตอบสนองผู้เรียนที่แตกต่างและหลากหลายเพื่อให้สามารถพัฒนาผู้เรียนให้มีทักษะการคิดขั้นสูงและมีพฤติกรรมที่เปลี่ยนไปตามความต้องการในศตวรรษที่ 21 สำหรับการเรียนการสอนนั้นจึงไม่ใช่แค่เพียงให้ผู้เรียนเข้ามาฟังการบรรยายเพียงอย่างเดียวเท่านั้นแต่ผู้สอนต้องมีการออกแบบกระบวนการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมและมีปฏิสัมพันธ์ในการทำกิจกรรมต่างๆ ด้วย เพราะการที่ผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้ได้นั้นก็ต้องอาศัยการลงมือทำหรือการปฏิบัติตั้งที่ (วิภาพรรณ พินลา และวิภาดา พินลา, 2561) กล่าวว่าการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้มีหลากหลายวิธีที่มุ่งให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง เกิดการพัฒนาตนเองและมุ่งพัฒนาผู้เรียนโดยใช้รูปแบบการสอนที่สอดคล้องกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนด้วย เป็นกระบวนการที่สำคัญของการออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม มีความจำเป็นอย่างยิ่งในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่จะส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข จึงจำเป็นที่จะต้องปรับเปลี่ยนกระบวนการจัดการเรียนรู้ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคปัจจุบันและการพัฒนานวัตกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลายเพื่อนำมาประยุกต์ใช้การจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาองค์ความรู้ให้เกิดทักษะต่างๆ ในการดำรงชีวิตและเรียนรู้จาก

การศึกษาข้อมูลแบบบันทึกผลการพัฒนาผู้เรียนวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา 3 ในปีการศึกษา 2564 จำนวน 3 ห้อง พบว่ามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้อยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งอาจเกิดจากการจัดกระบวนการเรียนรู้ของครูผู้สอนที่เน้นเรื่องบรรยายมากกว่าการจัดกิจกรรมแบบมีส่วนร่วม จึงทำให้นักเรียนไม่สนใจในการเรียนทำให้ผลการเรียนอยู่ในระดับปานกลาง

ดังนั้น การจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพนั้นครูผู้สอนต้องจัดกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายและมีความเหมาะสมกับผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติในกิจกรรมการเรียนการสอนทำให้นักเรียนเกิดประสบการณ์ เกิดองค์ความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งการจัดกิจกรรมที่หลากหลายเป็นการมุ่งให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง ถือว่าเป็นกระบวนการที่จัดประสบการณ์ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยวิธีต่างๆ เพื่อหาทางปรับปรุงการเรียนการสอนให้ดียิ่งขึ้น (พระชัยสฤษดิ์ นริสโร (ไตรรัตน์), 2559)

นอกจากนี้การจัดกระบวนการเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ คือ การช่วยให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ให้มากยิ่งขึ้น มีการปฏิสัมพันธ์กัน และเรียนรู้จากกันและกัน มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลความรู้ ความคิดและประสบการณ์ (พระไพศาล วิสาโล, 2544) กล่าวว่า กระบวนการเรียนรู้แนวพุทธ เป็นกระบวนการที่เป็นไปเพื่อความเจริญแห่งปัญญา สารของกระบวนการเรียนรู้แบบพุทธได้ถูกย่อไว้แล้วในพุทธพจน์ว่า “ภิกษุทั้งหลาย ธรรม 4 ประการเหล่านี้ ย่อมเป็นไปเพื่อความเจริญแห่งปัญญา กล่าวคือ การเสวนา สัตบุรุษ การฟัง สัทธรรม โยนิโสมนสิการ ธรรมานุธรรมปฏิบัติ” จากพุทธพจน์นี้ สามารถแยก กระบวนการเรียนรู้ ออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ (1) การรับรู้ ได้แก่ การเสวนาสัตบุรุษ และการฟัง สัทธรรม (2) การคิด ได้แก่ โยนิโสมนสิการ และ (3) การปฏิบัติ ได้แก่ ธรรมานุธรรมปฏิบัติ และคุณลักษณะสำคัญประการหนึ่งของนักเรียนที่เป็นตัวชี้ถึงกระบวนการเรียนรู้ให้มีคุณภาพ คือ มีความสามารถในการบริหารจัดการกระบวนการเรียนรู้ในยุคปัจจุบันที่มีประสิทธิภาพเป็นแนวทางในการเรียนรู้ให้เกิดการพัฒนาความสามารถในการใช้ทักษะการเรียนรู้ส่งผลให้เกิดการนำเอาสื่อมาประกอบการเรียนรู้ ครูปรับเปลี่ยนบทบาทมาเป็นผู้อำนวยการความรู้ เพราะมีการใช้สื่อประกอบการสอน

กิจกรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมเข้ามาเป็นเครื่องมือช่วยในการพัฒนาการเรียนการสอนมากยิ่งขึ้น อันส่งผลให้เกิดการนำความรู้มาประยุกต์ใช้และส่งเสริมการเรียนรู้ สร้างมูลค่า สร้างนวัตกรรมที่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้เรียน ซึ่งเป็นบทบาทที่จะต้องเป็นผู้อำนวยความสะดวกความรู้ให้ผู้เรียนเกิดจากการเรียนรู้ด้วยตนเอง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ดังนั้นการพัฒนาแนวทางการการเรียนรู้ด้วยตนเองในปัจจุบัน ระบุว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการหลักการดำเนินชีวิตของนักเรียนที่ขาดทักษะในการเรียนรู้ด้วยตนเอง และขาดทักษะกระบวนการคิดเชิงบวก ต้องปรับบทบาทในการจัดการเรียนรู้ความสามารถในทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเอง และบทบาทของครูจากยุคสมัยก่อนจำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลง เมื่อก้าวสู่ยุคแห่งศตวรรษที่ 21 ครูในโลกยุคใหม่ต้องมีความรอบรู้มากกว่าการเป็นผู้ดูแลรายวิชาที่สอนเท่านั้น เปลี่ยนจุดเน้นจากการสอนเป็นเน้นที่การเรียนรู้ ต้อง

เรียนรู้และปรับปรุงการเรียนการสอนของตนให้เหมาะกับผู้เรียน ครูมีบทบาทของการเพิ่มพูนความรู้แก่ผู้เรียน เสริมสร้างทักษะที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพในศตวรรษที่ 21 การจัดการเรียนรู้จำเป็นต้องมีความสัมพันธ์ขั้นต้นและกระบวนการที่เป็นลำดับที่ผู้เรียนสามารถมีส่วนร่วมกับการเรียนการสอน เช่น การกำหนดปัญหาที่สนใจและการทำกิจกรรมกลุ่มเพื่อให้ผู้เรียนสามารถวิเคราะห์ได้

ดังนั้น การจัดการเรียนรู้ที่มีการใช้สื่อประกอบการสอน นวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ และการวัดผลการเรียนรู้ (ทีศนา แชมมณี, 2553) เป็นกระบวนการที่ให้โอกาสผู้เรียนวางแผนการเรียนรู้ด้วยตนเอง คลอบคลุมถึงความต้องการในการเรียนรู้ของตน การตั้งเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ การเลือกวิธีการเรียนรู้ การแสวงหาแหล่งเรียนรู้ การรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล โดยผู้สอนอยู่ในฐานะกัลยาณมิตร ที่ทำหน้าที่กระตุ้นและให้คำปรึกษากับนักเรียนในการวินิจฉัยความต้องการที่จะกำหนดวัตถุประสงค์ ออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ และจุดเตรียมวัสดุอุปกรณ์ แหล่งข้อมูล ทั้งนี้สังคมในยุคปัจจุบันมีนวัตกรรมทางการเรียนรู้ในสื่อออนไลน์และประกอบกับการสื่อสารที่เกิดขึ้นมากมาย โดยในปัจจุบันนี้การมีทักษะในการเรียนรู้ด้วยตนเองซึ่งจะเป็นเทคนิคในการเรียนรู้ที่อธิบายถึงการเรียนรู้ของมนุษย์ที่มีความเหมาะสมกับเหตุผล และการเรียนรู้การสอนในศตวรรษที่ 21 ที่เน้นบทบาทการเป็น “โค้ช” ซึ่งผู้เรียนสามารถนำความรู้ไปบูรณาการและต่อยอดได้ สอดคล้องกับผลลัพธ์หรือตัวชี้วัดผลการเรียนรู้ทักษะในศตวรรษที่ 21 (วัชรา เล่าเรียนดี, 2550) ประกอบด้วย 1. ทักษะทางปัญญา การรู้ การคิด และการปฏิบัติ จะประกอบด้วยความสามารถในการแสดงออกผ่านการปฏิบัติ คือ การตั้งคำถาม การวิเคราะห์ การสื่อสาร ความรู้พื้นฐาน ความรู้ในข้อมูล ข่าวสาร และการทำงานเป็นทีม 2. ความสร้างสรรค์และนวัตกรรม โดยการแสดงออกคิดสร้างสรรค์ผลิตความรู้และพัฒนานวัตกรรมที่เป็นผลิต คือ การประยุกต์ใช้ความรู้ที่มีเพื่อสร้างแนวคิดใหม่ สร้างงานเป็นต้นแบบเพื่อสื่อถึงตัวตน การใช้แบบจำลอง และการนำเสนอแนวโน้ม 3. การสื่อสารและการทำงานร่วมกัน เป็นความสามารถใช้ประโยชน์จากสื่อดิจิทัลและสภาพแวดล้อมทางดิจิทัล เพื่อการสื่อสารทำงานร่วมกัน มีปฏิสัมพันธ์ให้ความร่วมมือเผยแพร่งานร่วมกับเพื่อน สื่อสารข้อมูล และความคิดไปสู่ผู้รับจำนวนมากอย่างมีประสิทธิภาพ พัฒนาความเข้าใจทางวัฒนธรรมและจิตสำนึกต่อโลก และ 4. การคิดเชิงวิพากษ์ แก้ปัญหา และการตัดสินใจ เป็นความสามารถแสดงทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ หรือวางแผนและบริหารจัดการโครงการ แก้ไขปัญหาและตัดสินใจจากข้อมูล การวางแผนและจัดการกิจกรรมเพื่อกระตุ้นการเรียนรู้ให้เกิดการเรียนรู้มากยิ่งขึ้นรวมถึงการสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้เรียนเกิดการเรียนด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับกระบวนการเรียนการสอนตามแนวสังคหวัตถุ 4 เป็นการมุ่งเน้นการกระทำตนให้มีความสุขด้วยตนเองรู้เท่าทันตนเอง เข้าใจตนเองมากกว่าการพึ่งพาอาศัยวัตถุ จึงเป็นแนวทางการพัฒนาการเรียนรู้ที่ยั่งยืน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), 2550) ได้ให้กล่าวถึงสังคหวัตถุ 4 เป็นหลักธรรมเพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติของการอยู่ร่วมกันในสังคมหรือในหมู่คณะจำเป็นต้องมีสิ่งที่จะมายึดเหนี่ยวจิตใจและประสานหมู่คณะไว้ให้เกิดความสามัคคี และเพื่อให้อยู่

ด้วยกันอย่างสงบสุข สังคหวัตถุเป็นเครื่องผูกใจคน และการที่จะผูกมัดใจคนได้นั้นก็ต้อง อาศัยหลักสังคหธรรม คือ ธรรมะที่จะช่วยผูกมัดจิตใจคน จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นมากจะเห็นได้จากการร่วมคิดร่วมทำขึ้นมา เพราะในสังคมมนุษย์เราจะคิดเอาแต่ได้ฝ่ายเดียวยอมเป็นไปไม่ได้หรือจะให้ เขาทั้งหมดเราก็อยู่ไม่ได้ ฉะนั้นจะต้องรู้จักลักษณะของการให้หรือการไม่ให้ หรือควรให้อย่างไร ทำความเข้าใจในส่วนนั้นแล้วปฏิบัติตาม มั่นคง จะเห็นได้จากการยอมเสียสละ การช่วยเหลือกัน การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แบ่งปันสิ่งของๆ ตนช่วยเหลือกัน ตลอดจนการให้ความรู้และแนะนำสั่งสอน ทั้งเสียสละแรงกายและเวลาเพื่อส่วนรวม และสิ่งที่มุ่งมั่น ดังต่อไปนี้ 1. ทาน หมายถึง การให้ในสิ่งของตนแก่ผู้อื่นที่ควรให้การเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เสียสละ แบ่งปันเฉลี่ยให้ ไม่ใช่ให้จนร่ำรวยหรือให้จนหมดเนื้อหมดตัว แต่เป็นการแบ่งปันให้เพื่อแสดง อหยาศัยไมตรี ผู้ให้ไม่จำเป็นต้องร่ำรวยหรือมีฐานะดีกว่าผู้รับเสมอไป และยังรวมถึงการช่วยเหลือ สงเคราะห์ด้วยปัจจัยสี่หรือทรัพย์สินสิ่งของตลอดจนให้ความรู้ความเข้าใจ 2. ปิยวาจา พูดอย่างรักกัน หมายถึง กล่าวคำสุภาพไพเราะ น่าฟัง ชี้แจงแนะนำสิ่งที่เป็น ประโยชน์มีเหตุผลเป็นหลักฐานชักจูงในทางที่ดีงามหรือคำแสดงความเห็นอกเห็นใจ ให้กำลังใจ รู้จักพูดให้เกิดความเข้าใจดี สมานสามัคคี ทำให้รักใคร่นับถือช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน 3. อตถจริยา การทำประโยชน์ หมายถึง ช่วยเหลือด้วยแรงกายและขวนขวายช่วยเหลือ กิจการต่างๆ บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ ทั้งช่วยแก้ไขปัญหาและช่วยปรับปรุงแก้ไขให้ดีขึ้นในด้าน คุณธรรมจริยธรรมเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดี 4. สมานัตตตา หมายถึง วางตนเสมอต้นเสมอปลาย ให้ความเสมอภาคปฏิบัติสม่ำเสมอ กันต่อคนผู้ที่เป็นสมาชิกกลุ่มและบุคคลทั่วไปไม่เอาเปรียบบุคคลที่ด้อยกว่า และเสมอในสุขทุกข์ คือ ร่วมสุขร่วมทุกข์ร่วมรับร่วมแก้ไขปัญหาเพื่อให้เกิดประโยชน์สุขร่วมกัน

กระบวนการเหล่านี้จะส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รับองค์ความรู้จากการค้นคว้าสืบค้นข้อมูล และมุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนในด้านทักษะและกระบวนการเรียนรู้ เป็นการพัฒนาผู้เรียนให้สามารถเรียนรู้โดยขึ้นนำตนเองซึ่งผู้เรียนจะได้ฝึกฝนการสร้างองค์ความรู้โดยผ่านกระบวนการคิดด้วยวิธีการสอนที่ส่งเสริมผู้เรียนให้เกิดองค์ความรู้ที่ผู้เรียนสร้างขึ้นด้วยตนเอง มีทักษะในการทำงานกลุ่ม แสดงความคิดเห็นร่วมกัน มีวินัย รู้จักหน้าที่ และ ความสามารถด้านการเขียน การพูด และการวิเคราะห์ ข้อมูลต่างๆ อย่างมีเหตุผล โดยการสอนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักสังคหวัตถุ 4 ดังนี้ ขั้นที่ 1 การกำหนดปัญหาหรือเรื่องที่จะศึกษา การเตรียมความพร้อม ขั้นที่ 2 การวางแผนงานและสืบค้นข้อมูล ข้อเท็จจริงต่างๆ ขั้นที่ 3 การคิดวิเคราะห์ หรือทดลอง การฝึกปฏิบัติเพื่อให้เกิดความรู้ ขั้นที่ 4 สรุปผลที่ได้จากการเรียนรู้ เกิดความรู้ใหม่

จากการศึกษาเอกสาร หลักการและเหตุผล และจากการสังเกตสภาพปัญหาในชั้นเรียนแล้ว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะนำการจัดการเรียนรู้ตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 มาพัฒนาและปรับปรุงแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม รายวิชาพระพุทธศาสนา เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ให้มี

ประสิทธิภาพและเป็นประโยชน์ต่อครูผู้สอน อีกทั้งเป็นแนวทางในการพัฒนาผู้เรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่สูงขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาผลสัมฤทธิ์วิชาพระพุทธศาสนาด้วยการจัดการเรียนรู้ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์วิชาพระพุทธศาสนาด้วยการจัดการเรียนรู้ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3

ระเบียบวิธีการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนาเพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์วิชาพระพุทธศาสนาด้วยการจัดการเรียนรู้ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ผู้วิจัยได้กำหนดระเบียบวิธีการวิจัย ดังนี้

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 โรงเรียนมัธยมวัดดาวคอง เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร จำนวน 3 ห้องเรียน กลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2565 โรงเรียนมัธยมวัดดาวคอง เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) จำนวน 25 คน ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นเนื้อหาหลักสูตรสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม และจริยธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi-Experimental Designs) แบบกลุ่มเดียววัดผลก่อนเรียนและหลังเรียน (the one group pretest-posttest design) (มาเรียม นิลพันธุ์, 2558) และเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1. แผนการจัดการเรียนรู้การจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาด้วยการจัดการเรียนรู้ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 2 แผน เวลา 6 ชั่วโมง 2. แบบประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนา เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา จำนวน 1 ฉบับ เป็นปรนัย 4 ตัวเลือก มีจำนวน 20 ข้อ จากนั้นนำเครื่องมือที่ได้ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาของข้อคำถามแล้วหาดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (IOC) โดยเลือกที่มีค่าความตรงด้านเนื้อหาระหว่าง 0.50 ถึง 1.00 แสดงว่าเครื่องมือที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นสามารถนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยได้ โดยผู้วิจัยดำเนินการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง จากนั้นนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย

(\bar{x} \bar{y}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) และผลสัมฤทธิ์แบบทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน โดยการทดสอบค่าที่แบบไม่เป็นอิสระต่อกัน (t-test dependent) สรุปผลและเขียนรายงานฉบับสมบูรณ์

ผลการวิจัย

ผลการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

ตารางที่ 1 ผลสัมฤทธิ์วิชาพระพุทธศาสนาด้วยการจัดการเรียนรู้ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ก่อนเรียนและหลังเรียน

คนที่	คะแนนเต็ม (20)	คะแนนก่อนเรียน	คะแนนหลังเรียน	ผลต่าง
1	20	10	19	9
2	20	9	17	8
3	20	10	18	8
4	20	11	19	8
5	20	12	17	5
6	20	11	18	8
7	20	10	18	8
8	20	9	19	10
9	20	8	16	6
10	20	8	17	9
11	20	10	18	8
12	20	8	19	11
13	20	11	19	7
14	20	8	18	10
15	20	9	17	8
16	20	10	19	9
17	20	9	16	7
18	20	9	18	9
19	20	12	17	5
20	20	8	18	10
21	20	7	19	12

22	20	9	16	7
23	20	12	19	7
24	20	8	17	12
25	20	9	18	9
รวม	500	256	446	227
ค่าเฉลี่ย	20	9.48	17.84	9.08
S.D.	0	1.41	1.02	1.78
ร้อยละ	100.00	47.40	89.20	41.80

จากตารางที่ 1 พบว่าคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยการจัดการเรียนรู้ตามหลักสังคหวัตถุ 4 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน แสดงว่า นักเรียนที่เรียนด้วยการจัดการเรียนรู้ตามหลักสังคหวัตถุ 4 มีคะแนนก่อนเรียนร้อยละ 47.40 คะแนนหลังเรียนร้อยละ 89.20 และคะแนนผลต่างคิดเป็นร้อยละ 41.80

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ก่อนเรียนและหลังเรียน

กลุ่มทดลอง	N	\bar{X}	S. D	t	p
ก่อนเรียน	25	9.48	1.41	26.05	0.00
หลังเรียน	25	17.84	1.02		

จากตารางที่ 2 พบว่า คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยคะแนนเฉลี่ยหลังเรียนอยู่ที่ (\bar{X} =17.84, S.D.=1.02) สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน (\bar{X} =9.48, S.D.=1.41)

อภิปรายผล

1. คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยการจัดการเรียนรู้ตามหลักสังคหวัตถุ 4 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ทั้งนี้เพราะว่าการจัดการเรียนรู้ตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 เป็นกระบวนการที่เน้นให้ผู้เรียนทำงานเป็นกลุ่มเป็นวิธีการสอนที่ช่วยถ่ายทอดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว ทำให้ผู้เรียนมีโอกาสนำองค์ความรู้ที่ได้รับไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ๆ ซึ่งวิธีการสอนที่เน้นฝึกทักษะ ในการสาธิตวิธีการสอนให้ผู้เรียนได้สังเกตและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทดลองและแสดงความคิดเห็น ทำให้ผู้เรียนเรียนรู้

ด้วยความสนใจตามความถนัดของตน ตามศักยภาพของตน ด้วยการศึกษาค้นคว้า ฝึกปฏิบัติ ฝึกทักษะกระบวนการ สามารถสรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากการเรียนรู้ให้เกิดความเชื่อมั่นในการใฝ่รู้ รวมถึงการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนลองผิดลองถูก ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ในวิธีแก้ไขปัญหา เกิดความรู้ใหม่จากการสร้างบรรยากาศอยากรู้ อยากเรียนดังที่ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้เป็นกระบวนการสำคัญในการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติซึ่งหลักสูตรแกนขั้นพื้นฐานเป็นหลักสูตรมาตรฐานการเรียนรู้ มีเป้าหมายสำหรับการพัฒนาเด็กและเยาวชนในการพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณสมบัติตามเป้าหมายหลักสูตร รวมทั้งปลูกฝังเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์พัฒนาทักษะต่างๆ ที่เป็นสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนบรรลุตามเป้าหมาย โดยมีหลักการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถตามมาตรฐานการเรียนรู้สมรรถนะสำคัญและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยยึดหลักว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุดเชื่อว่าทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ กระบวนการเรียนรู้ต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ อาทิกระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ กระบวนการสร้างความรู้ กระบวนการคิด กระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติ การลงมือทำ จึงทำให้ครูผู้สอนต้องทำความเข้าใจในกระบวนการเรียนรู้ต่างๆ เพื่อให้สามารถเลือกใช้ในการจัดการกระบวนการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งการออกแบบการจัดการเรียนรู้โดยเลือกใช้วิธีการสอนและเทคนิคการสอน สื่อประกอบการสอน เพื่อให้ผู้เรียนได้มีการพัฒนาเต็มศักยภาพและบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนด ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ (สุมน อมรวิวัฒน์, 2546) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ คือ สถานการณ์อย่างหนึ่งที่มีสิ่งต่อไปนี้ ประกอบด้วยความสัมพันธ์และการมีปฏิสัมพันธ์เกิดขึ้นระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน ผู้เรียนกับผู้เรียน ผู้เรียนกับสิ่งแวดล้อม และผู้สอนกับผู้เรียนกับสิ่งแวดล้อม มีความสัมพันธ์และมีปฏิสัมพันธ์นั้นก่อให้เกิดการเรียนรู้และประสบการณ์ใหม่ และผู้เรียนสามารถนำประสบการณ์ใหม่นั้นไปใช้ได้

2. ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้เพราะว่าการจัดการเรียนรู้ตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 เป็นกระบวนการที่เน้นให้ผู้เรียนทำงานเป็นกลุ่มเป็นวิธีการสอนที่ช่วยถ่ายทอดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างรวดเร็ว ทำให้ผู้เรียนมีโอกาสได้นำองค์ความรู้ที่ได้รับไปใช้ในสถานการณ์ใหม่ๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของ (พระอำนาจ จนทสโร (บุญเพิ่ม), 2561) ศึกษาเรื่อง การจัดการเรียนรู้ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในรายวิชาหน้าที่พลเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดฉะเชิงเทราพบว่า การจัดการเรียนรู้ก่อนเรียนโดยภาพอยู่มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 27.90 และการจัดการเรียนรู้หลังเรียนโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 49.44 โดยค่าเฉลี่ยของคะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับ (ฐาปกรณ แก้วมาเมือง, 2554)

กล่าวว่า ได้ศึกษาเรื่อง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษาและการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือและการจัดการเรียนรู้แบบซิปปา พบว่า 1. นักเรียนที่เรียนสังคมศึกษาโดยการจัดการกระบวนการเรียนรู้แบบร่วมมือและแบบซิปปา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษาแตกต่างกัน 2. นักเรียนที่เรียนสังคมศึกษาโดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน 3. นักเรียนที่เรียนด้วยโดยการจัดการเรียนแบบซิปปามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน 4. นักเรียนที่เรียนสังคมศึกษาโดยการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือและการจัดการเรียนรู้แบบซิปปามีการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

ทั้งนี้เป็นการนำเอาหลักสังคหวัตถุ 4 ซึ่งเป็นหลักธรรมที่สงเคราะห์กันและพระพุทธรองค์ได้เปรียบเสมือนพาหนะที่นำไปสู่การเจริญเติบโตยิ่งขึ้นไป ประกอบด้วยดังนี้ ทานเป็นการเกื้อกูลการเรียนรู้ด้วยการแบ่งปัน การเสียสละ การเอื้อเฟื้อความรู้ที่มีอยู่เพื่อเป็นประโยชน์ต่อเพื่อนๆ ไม่เป็นคนเห็นแก่ตนเองฝ่ายเดียว ปิยวาจา คือ การใช้วาจาประสานไมตรี เป็นการใช้อภัยคำพูดที่มีความไพเราะอ่อนหวาน สื่อสารความรู้ด้วยความจริง พูดในสิ่งที่เป็นประโยชน์และเหมาะสมกับกาลเทศะ การสนทนาคำพูดต้องมีความชัดเจนเกิดกระบวนการเรียนรู้ อัตถจริยา คือ การร่วมสร้างสรรค์อุดมการณ์ การสงเคราะห์องค์ความรู้ทุกสิ่งที่ได้รับมาเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อเพื่อนๆ และคนรอบข้าง และสมานัตตตา คือ การเป็นร่วมทุกข์ร่วมสุขในทุกกาลเวลา ไม่ว่าจะเกิดอะไรขึ้นก็จะมี ความสม่ำเสมอต่อผู้นั้น หรือมีการปฏิบัติเสมอต้นเสมอปลายไม่มีการเปลี่ยนแปลง จึงสรุปได้ว่า ด้าน ทาน เป็นการเปิดโอกาสในการแสดงออกถึงการสงเคราะห์ต่อผู้เรียนด้วยความจริงใจโดยการให้ความช่วยเหลือในด้านกำลังสติปัญญา และการจัดการเรียนการสอนอย่างมีความสุข ด้านปิยวาจา ครูควรหาโอกาสพบปะพูดคุยกับผู้เรียน ผู้ปกครองหลายๆ กลุ่มอย่างไม่เป็นทางการ เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนทัศนคติซึ่งกันและกัน ทำให้ได้เข้าถึงปัญหาที่แท้จริงพร้อมทั้งสามารถแก้ไขปัญหาได้ตรงประเด็น ด้านอัตถจริยา ครู ผู้ปกครองควรเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียนและลูกๆ อย่างเหมาะสม เช่น การสละเวลาส่วนตนเพื่อส่วนรวม และด้านสมานัตตตา ครู ผู้ปกครองควรเป็นกลาง จะทำให้ผู้เรียนมีความสุขกับการเรียน และประสบความสำเร็จในการเรียน

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

การจัดการเรียนรู้ตามหลักสังคหวัตถุ 4 เป็นการจัดกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ และสนุกกับการเรียนรู้ เนื่องจากเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สังเกต สำรวจเพื่อให้เห็นปัญหา การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้เรียน เช่นแนะนำ ถามให้คิด หรือสร้างความรู้ได้ด้วยตนเองและช่วยให้ผู้เรียนคิดค้นต่อไป ให้ทำงานเป็นกลุ่ม ประกอบด้วย มีความยินดีร่วมกิจกรรมทุกครั้งด้วยความสมัครใจ เรียนรู้จากการแสวงหาความรู้จากแหล่งความรู้ต่างๆ ที่มีอยู่ด้วย

ตนเอง ตัดสินปัญหาต่างๆอย่างมีเหตุผล วิเคราะห์พฤติกรรมของตนเองและผู้อื่นได้ ให้ความช่วยเหลือกันและกัน รู้จักรับผิดชอบงานที่ตนเองทำอยู่และที่ได้รับมอบหมาย และนำสิ่งที่เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ประโยชน์ในชีวิตจริงได้นั้น สามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ได้ดังนี้

การจัดการเรียนรู้ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 รายวิชา พระพุทธศาสนา ผู้วิจัยได้แนวทางในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

ผู้สอนเตรียมการสอนทั้งเนื้อหา วิธีการ จัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศที่ปลุกเร้าจิตใจ เสริมแรงให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ เอาใจใส่ผู้เรียนเป็นรายบุคคล

ทราบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาพระพุทธศาสนาตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ผู้เรียนได้มีการฝึกปฏิบัติจนค้นพบความถนัด วิธีการของตนเอง มีการทำกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกลุ่ม มีการฝึกคิดอย่างหลากหลายและสร้างสรรค์จินตนาการ ตลอดจนได้แสดงออกอย่างชัดเจนและมีเหตุผล

ตารางที่ 1 แสดงองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

จากแผนภาพองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยสามารถสรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3/1 สรุปได้ดังนี้

การจัดการเรียนรู้ตามหลักสังคหวัตถุ 4 เป็นกระบวนการที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการพัฒนาทักษะการเรียนรู้และความสามารถโดยอาศัยประสบการณ์และความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อน และเป็นหลักธรรมเครื่องสังเคราะห์ต่อกัน มีน้ำใจต่อกันและกัน มีความสามัคคีกันและสร้างองค์ความรู้ร่วมกัน ประกอบด้วย ทาน เป็นการแบ่งปันสิ่งของ แบ่งปันความรู้ การช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ปิยวาจา การเจรจาด้วยวาจาที่อ่อนหวาน พูดแต่คำที่เกิดประโยชน์ อตถจริยา การช่วยเหลือในกิจธุระของผู้อื่นร่วมด้วยช่วย แบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบ และสมานัตตตา รู้จักรวางตนให้เหมาะสมถูกต้องต่อสถานที่ บุคคล และวางตัวให้เสมอต่อเสมอปลาย

มุ่งเน้นให้ผู้เรียนเกิดทักษะความรู้ความเข้าใจการแสวงหาความรู้ ทักษะการคิดวิเคราะห์สังเคราะห์ และนำไปใช้ การสรุปความคิดรวบยอด และมีเจตคติที่ดีในการแบ่งปันความรู้ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การพูดจามารักให้กำลังใจกัน ส่งเสริมให้ผู้อื่นได้รับสิ่งที่ดี และการปฏิบัติเสมอต้นเสมอปลาย

ครูผู้สอนมีกระบวนการสื่อสารในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนดังนี้ ทาน สอนให้รู้จักการแบ่งปันความรู้ การสรุปความคิดรวบยอด ปิยวาจา สอนด้วยวิธีการอยู่ร่วมกันในสังคม ด้วยสื่อ

ประกอบการสอน อรรถจริยา สอนด้วยวิธี มีจิตอาสาช่วยเหลือผู้อื่น การทำงานเป็นทีม และสมานัตตา สอนด้วยกิจกรรมสร้างความสามัคคีร่วมกัน

เมื่อผู้เรียนได้รับการฝึกแล้วผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยการแบ่งปัน การเสียสละ การเอื้อเพื่อความรู้ที่มีอยู่เพื่อเป็นประโยชน์ต่อเพื่อนๆ การใช้ถ้อยคำพูดที่มีความไพเราะอ่อนหวาน สื่อสารความรู้ด้วยความจริง การสนทนาความรู้ต้องมีความชัดเจนเกิดกระบวนการเรียนรู้ การสงเคราะห์องค์ความรู้ทุกสิ่งที่ได้รับมาเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อเพื่อนๆ และคนรอบข้าง มีการปฏิบัติเสมอต้นเสมอปลายไม่มีการเปลี่ยนแปลงจึงทำให้ผู้เรียนมีความสุขกับการเรียน และประสบความสำเร็จในการเรียน

บทสรุป

การจัดการเรียนรู้ตามหลักสังคหวัตถุ 4 เป็นการทำงานร่วมกัน โดยมีครูประยูกต์ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ผ่านกระบวนการใช้สื่อและเทคโนโลยีที่เหมาะสมในการให้ผู้เรียนสร้างสาระการเรียนรู้และผลงานต่างๆ ด้วยตนเอง การสร้างสภาพแวดล้อมที่มีบรรยากาศที่หลากหลาย เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกตามความสนใจ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ทำในสิ่งที่สนใจ ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนมีแรงจูงใจในการคิด การทำและการเรียนรู้ต่อไป จัดสภาพแวดล้อมที่มีความแตกต่างกันเพื่อประโยชน์ต่อการเรียนรู้ รวมถึงการสร้างบรรยากาศที่มีความเป็นมิตร และครูต้องทำหน้าที่อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้แก่ผู้เรียนทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้จากการแบ่งปัน การเสียสละ การเอื้อเพื่อความรู้ที่มีอยู่เพื่อเป็นประโยชน์ต่อเพื่อนๆ การใช้ถ้อยคำพูดที่มีความไพเราะอ่อนหวาน สื่อสารความรู้ด้วยความจริง การสนทนาความรู้ต้องมีความชัดเจนเกิดกระบวนการเรียนรู้ การสงเคราะห์องค์ความรู้ทุกสิ่งที่ได้รับมาเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อเพื่อนๆ และคนรอบข้าง มีการปฏิบัติเสมอต้นเสมอปลายไม่มีการเปลี่ยนแปลงจึงทำให้ผู้เรียนมีความสุขกับการเรียน และประสบความสำเร็จในการเรียน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปใช้

1.1 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการจัดการเรียนรู้ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ควรมีเวลาให้นักเรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมในแต่ละขั้นตอนอย่างเพียงพอทั้งขั้นการทำสร้างคำถาม การค้นคว้า การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล การสรุป เพื่อให้ให้นักเรียนได้ค้นคว้าหาข้อมูลอย่างเต็มที่

1.2 ครูต้องสร้างบรรยากาศในการเรียนการสอนเป็นกันเองต่อผู้เรียน และเพื่อให้ผู้เรียนมีความกล้าคิด กล้าแสดงออกอย่างเหมาะสม

1.3 ครูควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติด้วยตนเองอย่างทั่วถึง เพื่อสร้างองค์ความรู้ให้ตนเองแล้วได้นำไปปฏิบัติ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1. ควรศึกษาเปรียบเทียบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามหลักธรรมต่างๆและในระดับอื่นๆ

2.2. ควรมีการศึกษาการพัฒนาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต่างๆ เช่น ทักษะการคิดวิเคราะห์ ความคิดสร้างสรรค์ การสื่อสารความหมาย

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สหกรณ์ การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- ฐาปกรณ์ แก้วมาเมือง. (2554). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสังคมศึกษาและการปฏิบัติตามหลักธรรมสังคหวัตถุ 4 ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือและการจัดการเรียนรู้แบบซิปปา. *วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ทิตินา แคมมณี. (2553). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดการกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร: ด่านสุทธาการพิมพ์ จำกัด.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2550). *ธรรมนุญชีวิต*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- พระไพศาล วิสาโล. (2544). *กระบวนการเรียนรู้แบบพุทธ*. กรุงเทพมหานคร: เสขิยธรรม.
- พระชัยสฤทธ์ นริสสุโร (ไตรรัตน์). (2559). การจัดการเรียนการสอนวิชาพระพุทธศาสนาในโรงเรียนมัธยมวัดดาวคะนอง เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร. *วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระอำนาจ จนทสโร (บุญเพิ่ม). (2561). การจัดการเรียนรู้ตามหลักสังคหวัตถุ 4 ในรายวิชาหน้าที่พลเมืองของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดโสธรวราราม แผนกสามัญศึกษา จังหวัดฉะเชิงเทรา. *วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต*. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มาเรียม นิลพันธ์. (2558). *วิธีวิจัยทางการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 9. นครปฐม: ศูนย์วิจัยและพัฒนาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วิภาพรรณ พินลา และวิภาดา พินลา. (2561). *การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วัชรา เล่าเรียนดี. (2550). *เทคนิคและกลยุทธ์วิธีพัฒนาทักษะการคิดวิธีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ*. นครปฐม: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร.

สุนน อมรวีวัฒน์. (2546). *วิธีการเรียนรู้: คุณลักษณะคาดหวังในช่วงวัย*. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพริกหวานกราฟฟิค.

